

ρώπη, δὲν παρουσιάζουσι τὰς σημερινὰς αὐτῶν μορφὰς. Εἰσὶν ἀπλᾶι παρακαταθήκαι (deposita regularia). Τὰ κατατιθέμενα ὁ θεματοφύλαξ τραπεζίτης φιλάσσει αὐτούσια, ὅπως τὰ ἀποδῶση ὡς τὰ παρέλαθε, ἅμα ζητηθῶσι καὶ οὐ μόνον δὲν καταβάλλει τόκον ἀλλ' εἰσπράττει φύλακτρα, διὰ τὰς δαπάνας, εἰς ἃς ὑποβάλλεται ἵνα ἔχη τὰς καταλλήλους ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν φροντίδα διὰ τὴν φύλαξιν. Αἱ ἀρχικαὶ ὅθεν λειτουργίαι τῶν τραπεζῶν δὲν ἦσαν πιστωτικαὶ ἀλλὰ νομισματολλακτικαὶ καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν παρακαταθηκῶν διεμορφώθη ἡ ἐργασία τῶν μεταφορῶν (γύρου, giro, virement, girobanken). Ἐὰν εἰς τῶν παρὰ μᾶ τῶν τραπεζῶν τούτων καταθέτης, εἴχε νὰ μετρήσῃ ποσόντι εἰς ἕτερον πελάτην τῆς αὐτῆς τραπεζῆς, ἐδίδεν ἐντολὴν εἰς τὴν τράπεζαν, ὅπως μεταφέρῃ τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπὸ τοῦ λογαριασμοῦ του εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ δανειστοῦ του ὅπως χρεώσῃ τὸν λογαριασμὸν του καὶ πιστώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἄλλου. Ἡ πράξις διενεργήθη δι' ἀπλῆς μεταγραφῆς εἰς τὰ βιβλία τῆς τραπεζῆς (διαγραφὴ, rescriptio, prescriptio), ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἡ τράπεζα μετέφερε τὸ ποσὸν ἀπὸ τῆς παρακαταθήκης τοῦ ἐνὸς εἰς τὴν τοῦ ἑτέρου.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν παρέμειναν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ λίαν ἐνωρὶς ἐκρίθη ὅτι, προκειμένου περὶ ἀντικαταστατοῦ πράγματος, ὡς εἶναι τὸ χρῆμα δὲν ἐνδιαφέρει. ἐὰν, ἀντὶ τῆς κατατεθείσης ποσότητος ἀπεδίκετο ἡ αὐτὴ ποσότης τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Αἱ Τράπεζαι δὲν ἐφύλαττον πλέον ἰδιαιτέρως τὰς καταθέσεις ἀλλ' ἔρριπτον εἰς κοινὸν ταμεῖον καὶ τὸ λαβεῖν ἐκάστου πελάτου ἐπιστοποιεῖτο διὰ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ βιβλία, ὥστε ἐπὶ μεταφορᾶς ἀπὸ λογαριασμοῦ εἰς λογαριασμὸν δὲν ἀπηγεῖτο πλέον μετακίνησις χρήματος. Ἡ παρακαταθήκη ἐξηλίχθη εἰς κατάθεσιν, depositum regularare ἐγένετο depositum irregolare. Ἡ πείρα ἐδίδαξεν ὅτι δὲν ἐζητεῖτο ποτὲ ἀθρόα ἢ ἀπόδοσις τοῦ συνόλου τῶν καταθέσεων καὶ ὅτι πάντοτε παρέμενεν ἀνέπαφον μέγα μέρος αὐτῶν καὶ αἱ τράπεζαι ἔκρινον ὅτι ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσωσι μέγα μέρος αὐτῶν εἰς τακτικὰς ἐργασίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, ἀφ' ἧς ἐκράτησεν ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις, αἱ καταθέσεις ἐπενεργοῦσιν ἐξόχως ἐπωφελῶς ἐπὶ τῆς γενικῆς οἰκονομίας καὶ ἀρχίζει τὸ κύριον ἔργον τῶν τραπεζῶν, τῆς μεσολαβῆσεως διὰ τὴν πίστιν. Λαμβάνουσι πιστώσεις διὰ τῶν καταθέσεων ἵνα παρέχουσι πιστώσεις καὶ, ἐπειδὴ διὰ τῶν τοιούτων τοποθετήσεων τῶν διὰ τῶν καταθέσεων προσκομιζομένων χρημάτων, ἀποκομίζουσι κέρδος, ἀντὶ νὰ ζητῶσι δικαιώματα φιλάξεως καταβάλλουσι τόκον εἰς τοὺς καταθέτας τὸν καὶ συνήθως παρέχουσι καὶ ἕτερα ἅτινα πλεονεκτήματα. Διὰ τὴν οὕτω διαμορφωθείσαν κατάθεσιν διετηρήθη ἡ αὐτὴ λέξις, λόγῳ

τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἐν ᾧ αὕτη ἀποτελεῖ σύμβασιν δανείου. Ἡ μορφή τῆς ἀπλῆς παρακαταθήκης διατηρεῖται καὶ νῦν δι' ἀντικείμενα διδόμενα πρὸς ἀπλὴν φύλαξιν καὶ αὐτοῦσι ἀπόδοσιν ὡς τίτλους, τιμαλφῆ κτλ.

Τὰς καταθέσεις διακρίνομεν εἰς 1) Καταθέσεις ὄψεως (money on call). Τούτων τὴν ἀπόδοσιν ὁ καταθέτης δύναται νὰ ζητήσῃ οἰανδήποτε στιγμήν, ἐκτὸς ἐὰν συνεφωνήθῃ προειδοποιήσις ἡμερῶν τινῶν, ὅτε αὐταὶ δύνανται νὰ ζητηθῶσι μετὰ παρέλευσιν τῶν ἡμερῶν τούτων καὶ συγκαταλέγονται καὶ αὐταὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὄψεως καταθέσεων. Αἱ καταθέσεις ὄψεως ἀποτελοῦσι τὴν μεγάλην κατηγορίαν τῶν καταθέσεων καὶ τὸ κύριον εἶδος αὐτῶν. Εἰς αὐτὰς τοποθετοῦνται χρήματα, ἅτινα ὁ κάτοχος δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ δεσμεύσῃ διὰ μακρότερον χρόνον, ἀλλὰ θέλῃ νὰ ἔχη διαθέσιμα ὅποτεδήποτε λάθῃ ἀνάγκην αὐτῶν. Κατὰ τοῦτο οἱ ἐμπορεύμενοι καταθέτουσιν ἐν ὄψει τὸ πλεονάζον χρῆμα κατὰ τὰς νεκρὰς ἐποχὰς, ὅπως ἀποσύρουν αὐτὸ δταν ἀρχίσῃ ἡ ἐποχὴ τῆς ἐργασίας οἱ κεφαλαιοῦχοι πράττουσι τὸ αὐτό, μέχρις οὐ παρουσιασθῇ κατάλληλος εὐκαιρία ἐπωφελεστέρας τοποθετήσεως. 2) Καταθέσεις προθεσμίας. Αὗται συνομολογοῦνται δι' ἀπόδοσιν μετὰ παρέλευσιν τριῶν, ἕξ μηνῶν ἢ ἐνός, δύο ἢ καὶ πλέον ἐτῶν καὶ πιστοποιοῦνται δι' ἐκδόσεως ὁμολογίας ἐκ μέρους τῆς τραπεζῆς, ἣτις ὁμολογία ἀποτελεῖ πραγματικὸν ἐμπορικὸν γραμματίον. Τοιαύτας καταθέσεις διενεργοῦσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι νὰ τοποθετήσωσιν ὀριστικώτερον ἐν ποσόν καὶ προτιμῶσι νὰ προσφύγωσιν εἰς μίαν τράπεζαν καὶ ἀρκεσθῶσιν εἰς τόκον μικρὸν, εἰ καὶ εἶναι μεγαλύτερος τοῦ διδομένου εἰς τὰς ὄψεως, διότι ἐνεκεν τῆς ἰδιοσυκρασίας τῶν δὲν ἐπιθυμοῦσιν ἀ ἐκτεθῶσιν εἰς κινδύνους ἐτέρων τοποθετήσεων. 3) Καταθέσεις Ταμειυτηρίου. Αὗται προέρχονται ἐκ τῶν μικρῶν καὶ μεσαίων τάξεων καὶ χάριν τῆς ἐξωθήσεως τούτων εἰς ἀποταμίευσιν, αἱ τράπεζαι παρέχουσι πλείονα πλεονεκτήματα ἢ εἰς τὰς κοινὰς καταθέσεις, πρὸ παντὸς μεγαλύτερον τόκον, αἱ καταθέσεις αὗται ἔχουσι διπλοῦν σκοπὸν, τὸν σχηματισμὸν κεφαλαίου καὶ δι' αὐτοῦ παρουσιάζουσι διαρκέστερον χαρακτῆρα παραμονῆς καὶ τὴν τήρησιν εἰς ἐπιφυλακὴν ἐνὸς ποσοῦ δι' ἐκτάκτους δαπάνας, ἐκ γεγονότων τινῶν τοῦ βίου, ὡς γάμου, γεννήσεως τέκνου, θανάτου καὶ ἀποτελοῦσι πολλάκις τὴν σάνίδα σωτηρίας εἰς πᾶσαν δυσχερῆ περίστασιν.

Τὰ ἐκ τῶν καταθέσεων ἐκπηγάζοντα ὠφελήματα εἰσὶ παμμέγιστα διὰ τὴν ἐν γένει οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἀφορῶσι 1) τοὺς καταθέτας, εἰς οὓς αἱ τράπεζαι δίδουσι τόκον, ὥστε τὸ χρῆμα αὐτῶν δὲν παραμένει νεκρὸν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα καὶ εἰς οὓς, ἐκτὸς τοῦ τόκου,

παρέχουσι και ἑτερά τινα πλεονεκτήματα, διότι ἀναλαμβάνουσι τὰς εἰσπράξεις και πληρωμὰς αὐτῶν οὕτως ὥστε, ἐὰν ὁ πελάτης ἔχη τακτικὸν τρεχούμενον λογαριασμὸν παρὰ μιᾶ τραπεζῆ ἀπαλλάσσεται πολλῶν δαπανῶν διὰ σχετικὰς ἐνεργείας και συνάμα χρησιμοποιεῖ συστήματα μεταφορῶν και συμφηρισμῶν. Ὁ καταθέτης, ἔχων ἐν τῇ καταθέσει πάντοτε διαθέσιμα χρήματα, δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ πάσης παρουσιαζομένης εὐκαιρίας, ὅπως χρησιμοποίησῃ αὐτὰ ἐπωφελῶς. Εὐρισκόμενος δ' ἐν διαρκῇ ἐπικοινωνίᾳ μετὰ μιᾶς τραπεζῆς, καθίσταται γνωστὸς εἰς αὐτὴν και οὕτω αὐτὴ δίδει καλὰς πληροφορίας περὶ αὐτοῦ ὅταν ζητηθῶσι και συγκαταλέγει αὐτὸν μεταξὺ τῶν πιστούχων αὐτῆς. 2) Τοὺς ἐπιχειρηματίας Αἱ τράπεζαι διὰ τῶν καταθέσεων καθίστανται αἱ μεγάλαι ἀποθήκαι χρήματος, ἐξ ὧν ἀντλοῦσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐργασθῶσι πλουτοπαραγωγικῶς. Ἄνευ τῶν τραπεζιτικῶν καταθέσεων, αἰτινες παρέχουσι τὰ μέσῃ εἰς τὰς τραπεζὰς διὰ τὰς ἐνεργητικὰς αὐτῶν λειτουργίας, θὰ ἦτο πολὺ δυσχερεστέρα ἢ ἐξεύρεσις τοῦ ἀναγκαίου χρήματος δι' ἐπωφελεῖς ἐπιχειρήσεις.

Αἱ καταθέσεις ἀποτελοῦσι τὸν κύριον μοχλὸν τῆς κινήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Δι' αὐτῶν συσσωρεύεται τὸ χρήμα, ὅπερ ἄλλως θὰ παρέμενε νεκρὸν και ἄνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας διὰ τὸν κάτοχον, εἰς τὰς τραπεζὰς, αἰτινες δανείζουσι αὐτὸ εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας, στερουμένους τοῦ ἀναγκαίου κεφαλαίου, ἐν ᾧ εἰσὶν ἐντιμοί, δραστήριοι, γνωστοί τῆς ἐργασίας και ἔχουσι μὲν κεφάλαιον ἀλλ' οὐχὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, ἣν διεξάγουσιν. Διὰ τῶν καταθέσεων κατορθοῦται ἡ συγκέντρωσις και τῶν μικροτέρων ποσῶν, ἅτινα ἄλλως θὰ παρέμενον ἀχρησιμοποίητα ἔνεκν τῆς διανομῆς αὐτῶν εἰς ἀναριθμήτους χεῖρας και οὕτω συγκεντρούμενα, χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων παραγωγικῶν.

Δυὸ εἰσὶν αἱ προϋποθέσεις, ὑφ' ἧς τὸ κοινὸν προσκομίζει τὸ χρήμα του εἰς τὰς τραπεζὰς: ἡ πεποίθησις ὅτι ἔχει αὐτὸ ἐκεῖ ἀσφαλὲς και ὅτι δύναται ν' ἀποσύρῃ αὐτὸ οἰανδήποτε στιγμὴν θέλησῃ ἢ ἐπὶ τῶν καταθέσεων προθεσμίας κατὰ τὴν λήξιν αὐτῶν. Οἱ δύο οὗτοι ὄροι, ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁρίων δὲν θὰ ἐγένοντο καταθέσεις, ἐπιβάλλουσι εἰς τὰς τραπεζὰς ὑποχρεώσεις ἀντιστοίχους. Αὗται ὀφείλουσι νὰ κητελεύωσι πᾶσαν προσπάθειαν δι' ὅσον τὸ δυνατόν ἀσφαλεστέραν τοποθέτησιν και πέραν τούτου, ὅπως αἱ τοποθετήσεις αὗται ὡσι τοιαῦται, ὥστε ν' ἀνταποκρίνωνται εἰς πᾶσαν ἔστω και μεγαλυτέρας ἐκτάσεως ζήτησαν ἐκ μέρους τῶν καταθετῶν των. Ὁ Hübner (die Bänken 1854 σ. 658 ἐπ.) λέγει ὅτι, ἐφ' ὅσον αἱ τράπεζαι ἐμπορεύονται τὸ χρήμα, ὀφείλουσι νὰ

ἐργάζωνται ὡς οἱ ἔμποροι, οἵτινες πωλοῦσι τὸ αὐτὸ ἐμπόρευμα, ὅπερ ἀγοράζουσιν, ἤτοι ὀφείλουσι νὰ παρέχωσιν ὁμοίως πιστώσεις πρὸς ἐκείνας, ἧς λαμβάνουσι: τὰς ὀφείας καταθέσεις νὰ ἐκτοκίζωσιν ὀφει. Ἄλλὰ γενομένη δεκτῆς τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, θὰ καθίστατο ἀδύνατος ὁ ἐκτοπισμὸς τῶν καταθέσεων ὀφείας, αἰτινες ἀποτελοῦσι τὴν κατ' ἐξοχὴν κατηγορίαν και θὰ ἐρρίπτετο εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων ἅπανα ἢ γενομένη ἐξελίξις τῶν καταθέσεων, μετατρεπομένων και πάλιν εἰς ἀπλᾶς παρακαταθήκας τῶν ἀρχαίων τραπεζιτῶν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχὴ τοῦ τραπεζιτικοῦ λεγομένου καλύμματος, ἣτοι ὅτι αἱ τράπεζαι ὀφείλουσι νὰ κρατῶσιν εἰς μετρητὰ ἐν ποσοστῶν τῶν καταθέσεων και τὸ ὑπόλοιπον νὰ τοποθετῶσιν εἰς ἀπαιτήσεις εὐκόλως ρευστοποιησίμους, ἣτοι κατ' ἐξοχὴν εἰς προεξοφλήσεις και βραχυπρόθεσμα δάνεια. εἶναι ἀδικοὶ ὅθεν αἱ ἐπιρριπτόμεναι μομφαὶ κατὰ τῶν τραπεζῶν καταθέσεων ὅτι δὲν βοηθοῦσι τὰς βιομηχανικὰς, ἐπαγγελματικὰς και γεωργικὰς τάξεις ὡς και τοὺς ἰδιοκτῆτας ἀκινήτων και στρέφουσι τὴν προσοχὴν των μόνον εἰς τοὺς ἔμπορους. Τὸ τοιοῦτον ἐπιβάλλεται, διότι αἱ τάξεις αὗται ἔχουσι ἀνάγκην μακροχρονίων πιστώσεων, ἧς δὲν δύναται νὰ παράσχωσιν αἱ τράπεζαι αὗται. Κατὰ ταῦτα αἱ τράπεζαι ὀφείλουσι νὰ κρατῶσιν ἐν ποσῶν εἰς μετρητὰ ἐπαρκῆς διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας και τὸ ὑπόλοιπον νὰ εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ μετατρέπηται εὐχερῶς εἰς χρήμα. Ζυζητεῖται τὸ ζήτημα πόσον πρέπει νὰ εἶναι τὸ εἰς μετρητὰ κρατούμενον ποσοστὸν. Ὑποστηρίζεται ὅτι πρέπει νὰ ἦσιν τὸ 1/3, ὡς συνήθως ὀρίζουσι αἱ νομοθεσίαι ὡς κάλυμμα διὰ τὰ τραπεζογραμμάτια. Τοιοῦτοι καθορισμοὶ τυγχάνουσι ἀθθαίρετοι ὡς μηχανικοὶ και στερουόμενοι δάσεως, ἐν ᾧ ἡ λύσις ἐξαρτᾶται ἐκ διαφορῶν εἰδικῶν περιστάσεων ὡς τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, ἀναπτύξεως κερδοσκοπίας, ἀφθονίας ἢ σπάνεως χρήματος, ἧς μόνον καλὴ τραπεζικὴ πολιτικὴ δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ. Πάντως τὸ ζήτημα κέκτηται μεγίστην σπουδαιότητα και λαμβανόμενου ὑπ' ὄψιν τοῦ ὄγκου τῶν καταθέσεων, αἰτινες ἔχουσι συσσωρευθῆ εἰς τὰς τραπεζὰς ἅπασων τῶν χωρῶν πᾶσα ἀδυναμία τινῶν ἐξ αὐτῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεών του, θέλει ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ἀνυπολογίστου ἐκτάσεως κληνισμῶν ἐπὶ τῆς ἐν γένει οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας.

Τὸ ζήτημα τῆς θέσεως γενικῶν κανόνων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν καταθέσεων και τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ρευστοποιησίου τῶν τραπεζιτικῶν τοποθετήσεων, ἐκτὸς ἀπὸ τινῶν ἀπόψεων ἐν χώρῳ τῆς Ἀμερικῆς, δὲν ἔτυχε νομοθετικῆς διακορυθμύσεως. Αἱ νομοθεσίαι ἀψηχολήθησαν ἀποκλειστικῶς μετὰ τὰς ἐκδοτικὰς τραπεζὰς και ἀφήκαν ἐλευθέρως τὰς

τραπέζας καταθέσεων. Ὅσάκις ἕμως συνέβαινον τραπεζικαὶ καταστροφαι καὶ ἐκινδύνευον τὰ χρήματα τῶν καταθετῶν, ἤκούοντο διαμαρτυραὶ καὶ ὑπεβάλλοντο προτάσεις νομοθετικῆς ἐπεμβάσεως. Κυρίως αἱ προτάσεις ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀναλογία ἀναλογίαν μεταξὺ κεφαλαίου καὶ καταθέσεων, ὥστε αὐταὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνωσιν πολλαπλάσιον τοῦ κεφαλαίου, εἰς τὸν καθορισμὸν ποσοστοῦ τῶν καταθέσεων, ὅπερ αἱ τράπεζαι ὀφείλουσι νὰ κρατῶσιν εἰς μετρητὰ καὶ τέλος εἰς τὴν καταστάσει ὀρισμένου σχεδίου τοῦ ἰσολογισμοῦ. Αἱ νομοθεσίαι ἐν τούτοις δὲν ἔκριναν τὸ ζήτημα ὄριμον πρὸς λύσιν. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα συνέβησαν οὐχὶ ὀλίγαι χρηματιστικαὶ κρίσεις, συμπερασάρασαι εἰς τὸν δλεθρον πληθὺν τραπεζῶν καὶ περιοριζόμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὴν κρίσιν τοῦ 1866, τὴν γνωστὴν ὡς κρίσιν Overend Garney Co, καθ' ἣν ἐτι καὶ σήμερον μνημονεύεται μετὰ τρόμου μία Παρασκευὴ (black Friday) ἐν ἣ ὁ πανικός ἔφθασε μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε πάντες ἀνέμενον τελείαν καταστροφὴν καὶ τὴν οὐχ' ἤττον σπουδαίαν κρίσιν τοῦ 1890, χαρακτηριζομένην ὡς κρίσιν Baring, ὅτε ἀνέστειλε τὰς πληρωμάς του ὁ μέγας οἶκος Baring-Brothers, ἐν Ἀγγλίᾳ λέγομεν, παρὰ ταῦτα, δὲν ἔκριναν, ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ λήψις νομοθετικῶν μέτρων, τεθέντος ὅτι οἱ οἰδοίποτε περιορισμοὶ ἤδύναντο νὰ κλονίσωσι τὸ θαυμάσιον ἀγγλικὸν τραπεζικὸν οἰκοδόμημα καὶ μὴ ὑπαρχούσης πιθανότητος ἀποτελεσματικότητος μέτρων τοιούτων. Ἐν τούτοις πρὸ διετίας ὑπεβλήθη νομοσχέδιον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Βουλὴν, οὐχὶ θεσπίζον περιορισμοὺς ἀλλ' ἀπλῶς ζητοῦν νὰ καθορίσῃ ποια ἰδρύματα θέλουσι δικαιοῦσθαι νὰ χαρακτηρίζωσιν ἑαυτὰς τραπεζὰς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῶν ἐκτελούμενας ἐργασίας (whatis a bank), οὕτως ὥστε τὸ κοινὸν νὰ γνωρίζῃ ὅτι μία ἐταιρία, χαρακτηρίζουσα ἑαυτὴν ὡς τραπεζάν, ἔχει ὀρισμένον κύκλον ἐνεργείας. Ἀλλὰ καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐγκαταλείφθη καὶ ὡς λέγει ὁ Economist «was shelved». Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Πρωθυπουργίας τοῦ Valdek Bousseau τὸ 1902 καὶ τὸ 1912 ὑπὸ τοῦ Janres καὶ ἐσχάτως τὴν 29/4/1921 ὑπεβλήθησαν προτάσεις λήψεως περιοριστικῶν μέτρων ἰδίως καθοριζομένου ὀρισμένου σχεδίου ἰσολογισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἀπασαὶ αἱ ἀξιώσεις αὐταὶ δὲν ἔσχον καλυτέραν τύχην. Ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὴν ταχθεῖσαν Ἐπιτροπέαν, ὅπως γνωματεύσῃ περὶ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ προνομίου τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς, ἐτέθη τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἐπεβάλλετο ἡ λήψις νομοθετικῶν μέτρων διὰ τὰς τραπεζὰς καταθέσεων καὶ σημειωθῆτω ὅτι ἐν Γερμανίᾳ αἱ Τράπεζαι καταθέσεων ἀναμιγνύονται εἰς πᾶν εἶδος ἐπιχειρήσεων καὶ εἰσι συνεπῶς περισσότερον ἐκτεθειμέναι, Ἡ Ἐπιτροπέα ἀπεφάνθη ὅτι πᾶσα μεταβολὴ τοῦ συστή-

ματος καταθέσεων θὰ ἀπετέλει ἐπικίνδυνον πείραμα ἀνατροπῆς τοῦ πιστωτικοῦ συστήματος (von Grund aus umzuwächseln). Ἀλλ' ἔτι χαρακτηριστικώτερα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Βιομηχανίας τῆς Ἰταλίας Belloti γενομένη κατὰ Δεκέμβριον 1921 δήλωσις, ὅστις εὐρισκόμενος πρὸ τῆς μεγάλης καταστροφῆς τῆς Banca Italiana di Sconto, δὲν ἐδηλίρασε νὰ ἐκφρασθῇ ὡς ἀκολούθως. «Προτείνονται πολλὰ μέτρα πρὸς πρόληψιν τοιούτων κινδύνων ἐν τούτοις εἶναι πλέον ἐπικίνδυνον νὰ ζητῶμεν διὰ νέων κατασκευμάτων τὴν μεταβολὴν καταστάσεων, ἀποτελουσῶν τὸ στήριγμα τῆς οικονομικῆς συγκροτήσεως τῆς χώρας (il fondamento della costruzione economica del paese.)

Αἱ καταθέσεις εἰς πᾶσας τὰς χώρας ἔλαβον τεραστίαν ἀνάπτυξιν καὶ ἡ ἀναλογία τῶν κεφαλαίων τῶν Τραπεζῶν πρὸς αὐτὰς δολεῖ διαρκῶς μειουμένη. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι τὸ παρὰ ταῖς 43 ἀγγλικαῖς Τραπεζαῖς (Joint stock Banks) ὑπάρχον ποσὸν καταθέσεων ἀνήρχετο τὸ 1913 εἰς 809 ἐκ. λίρας, τὸ 1920-1921 ἀνω τῶν δύο δυσεκατὰ ταῖς εἴκοσι μόνον πλέον ὑπαρχούσαις Τραπεζαῖς, διότι τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο πολλαὶ συγχωνεύσεις Τραπεζῶν, καὶ ἡ ἀναλογία τοῦ κεφαλαίου πρὸς τὰς καταθέσεις ἦτο πρὸ 30 ἐτῶν 18 1/2 ο]ο, πρὸ 20 ἐτῶν 13. 4 ο]ο καὶ νῦν περίπου 6 ο]ο. Τὸ κεφάλαιον τῶν Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν πλὴν τῆς Ἐθνικῆς, κατὰ τὰ πρὸ τοῦ πολέμου ἔτη ἀνήρχετο περίπου εἰς 115 ἐκ. μετ' ἐλαχίστων ἀποθεματικῶν καὶ αἱ καταθέσεις περίπου εἰς 210 ἐκ. Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε κεφάλαιον 20, ἀποθεματικὸν 13 1/2 ἐκ. καὶ καταθέσεις 262 ἐκ. Μετὰ τὸν πόλεμον, αὐξηθείσης τῆς κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων, αἱ καταθέσεις αὐξάνουσι καταπληκτικῶς ἀνευ αὐξήσεως κεφαλαίων ἀλλὰ πάντως ἐνδυναμώσεως τῶν ἀποθεματικῶν. Τὴν 31/12/1921 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔχει κεφάλαιον πάντοτε 20 ἐκ. ἀλλ' ἀποθεματικὸν 135 ἐκ καὶ καταθέσεις ἰδιωτῶν 1722 ἐκ. καταθέσεις τοῦ Δημοσίου, τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Ταμείου Πρακαταθηκῶν καὶ Δανείων 160 ἐκ. μετ' αὐτοῦ κυκλοφορίαν γραμματίων 2200 ἐκ. Αἱ λοιπαὶ Τράπεζαι, ὧν ἐν τῇ μεταξὺ ἠδύνησε σημαντικῶς ὁ ἀριθμὸς, εἶχον κεφάλαιον περίπου 195 ἐκ. ἀποθεματικὰ 50 ἐκ. καὶ καταθέσεις περὶ τὰ 1500 ἐκ. ὥστε τὸ σύνολον τῶν καταθέσεων ἀνήρχετο περίπου εἰς 3225 ἐκ. Ἡ ἀναλογία τῶν κεφαλαίων πρὸς τὰς καταθέσεις παρουσιάζεται σχετικῶς καλὴ. Καὶ ὀφείλει δλωρ ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα νὰ τονισθῇ ὅτι, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου, αἱ ἑλληνικαὶ Τράπεζαι, ἔδειξαν τὴν πλήρη αὐτῶν ρώμην καὶ μεγάλην ἀντοχήν, εὐρεθεῖσαι πάντοτε, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς πᾶσαν αἴτησιν τῶν καταθετῶν τῶν οὗς ἐκάλεσαν ὅπως λάβωσι τὸ χρῆμά των.

Παρ' όλα ταύτα διὰ μιᾶς μονοκονδυλιάς δὲν δύνανται ν' ανατραπῶσι συστήματα ἱστορικῶς ἐξελιχθέντα, χωρὶς νὰ φέρωσι κλονισμόν καὶ ἅπαντες οἱ προτεινόμενοι περιορισμοὶ ἀποτελοῦσι διατάξεις μηχανικὰς, ὧν ἐντελῶς ἀδεδαία ἢ ἐπιτυχία καὶ τὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα. Ὁ καθαρισμὸς ἀναλογίας τῶν καταθέσεων πρὸς τὸ κεφάλαιον καὶ ἡ ὑποχρέωσις τηρήσεως ἐνὸς ποσοῦ τοῦ τῶν καταθέσεων εἰς μετρητὰ παρουσιάζουσιν ἐντελῶς τὸ ἀθάλητον, διότι δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν βᾶσιν, ἐφ' ἧς νὰ στηριχθῶσιν αἱ ἀναλογίαι αὗται, καὶ ἄλλως τὸ ὑποχρεωτικὸς ἐξαναγκασμὸς τῶν Τραπεζῶν νὰ κρατῶσιν ὀρισμένον χρηματικὸν ποσόν, ἐν ἀναλογία πρὸς τὸ ποσὸν τῶν καταθέσεων, ὡς π. χ. $\frac{1}{2}$ ἢ τὸ $\frac{1}{3}$ ἢ τὸ $\frac{1}{4}$, δύνανται νὰ φέρει μίαν Τράπεζαν εἰς πολὺ δυσχερῆ θέσιν, ὅταν συμβῶσι πλείονες ἀναλήψεις καταθέσεων τῶν προϋπολογιζομένων καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς γενικὸν κλονισμόν, ὅταν εἰς περιστάσεις κρίσεως, καθ' ἃς αἱ Τραπεζαὶ ὀφείλουσι νὰ κενώσωσι τὰ ταμεία των πρὸς παροχὴν ἀρωγῆς, τυγχάνουσι περιοριζόμεναι ἐντὸς κλειοῦ σιδηροῦ. Τὸ σύστημα τοῦ ὁμοιοτύπου τῶν ἰσολογισμῶν δύνανται νὰ εἶναι χρήσιμον διὰ συγκέντρωσιν ἀκριβεστέρων στατιστικῶν πληροφοριῶν, ἀλλ' ἀπὸ ἀπόψεως ἀποτροπῆς κινδύνων πολὺ ὀλίγον δύνανται νὰ συμβάλῃ, διότι ὡς ἔγραφεν ἐσχάτως ὁ Lisses εἰς τὸν Economiste Francais, οἱ ἐπιτήδευοι δύνανται νὰ εἰσαγάγωσι ὅ,τι θέλουσιν εἰς τὰ διάφορα cadres τῶν οὕτω σχηματιζομένων compartiments. Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα τῆς συστηματοποίησης ὀρισμένου ἐνιαίου τύπου ἰσολογισμοῦ δὲν εἶναι ἀποκρουστέα ἀλλὰ δεῖται πλείονος μελέτης, παρουσιάζουσα πλείστα δυσχερεῖας ἐφαρμογῆς. Ἡ προσοχὴ κυρίως ὀφείλει νὰ στραφῇ εἰς ὑποχρεωτικὰς συγχωτέρας δημοσιεύσεις περὶ ὅλων τῶν ἀφορόντων τὰς Τραπεζὰς καὶ νὰ καταστήσῃ δυνατόν, ὅπως, διὰ συγκεντρώσεως πασῶν τῶν ὑποχρεωτικῶν τούτων δημοσιεύσεων, δύνανται τὸ κοινὸν ν' ἀντλή σχετικὰς πληροφορίας.

Ὁ μηχανισμὸς τῶν καταθέσεων ἔλαβε τὴν ἐντελεστέραν αὐτοῦ μορφήν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐνθα κατορθώθη εἰς μέγα σημεῖον, ὁ περιορισμὸς τῶν εἰς πραγματικὸν νόμισμα συναλλαγῶν. Τὰ μέσα, δι' ὧν οὕτω πραγματοποιεῖται ἡ κινητοποίησις τῶν καταθέσεων ἀνευ χρήσεως μεταλλικοῦ νομίσματος καὶ αὐτοῦ τοῦ τραπεζογραμματίου, εἰσὶν αἱ μεταφοραὶ ἀπὸ λογαριασμοῦ εἰς λογαριασμόν, αἱ ἐπιταγαί, οἱ συμφητισμοὶ διὰ τῶν γραφῶν ἐκκαθαρίσεως.

Τὰς πράξεις τῶν μεταφορῶν ἐκαλλιέργουν κυρίως αἱ ἀρχαῖαι Τραπεζαὶ (girobanken). Οἱ πλείστοι μεγαλέμποροι εἶχον λογαριασμόν παρὰ τῇ μιᾷ καὶ μόνῃ ὑπαρχούσῃ ἐν τῇ πόλει μεγάλῃ Τραπεζῇ καὶ οὕτω, ἐφ' ὅσον ὁ εἰς ἤθελε νὰ καταβάλλῃ εἰς ἕτερον χρηματικὸν τι ποσόν, προσήρ-

χετο εἰς τὴν Τράπεζαν, ἐδίδο τὴν σχετικὴν ἐντολὴν καὶ ἐγίνετο ἡ μεταγραφή εἰς τὰ βιβλία τῆς Τραπεζῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μεταφορῶν ὅπερ ἔλαβε τελείαν μορφήν παρὰ ταῖς ἀρχαῖαις ταύταις Τραπεζαῖς καὶ ἰδίως παρὰ τῇ Τραπεζῇ τοῦ Ἀμβούργου, δὲν ἐγενικεύθη μεταξὺ τῶν μεταγενεστέρων νεωτέρων Τραπεζῶν καὶ δυστυχῶς ἐλησμονήθη. Ἐξαιρέσιν ἀπετέλεσεν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Τράπεζα τῆς Γερμανίας, ἣτις κατέβαλε πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ὅπως τὸ γενικεύσῃ εἰς Γερμανίαν καὶ ἔσχεν ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Ὡς πρόδρομοι τῆς ἐπιταγῆς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ὑπὸ τῶν Τραπεζῶν ἐν Ἰταλίᾳ διδόμεναι ἀποδείξεις καταθέσεως (fedi di deposito, ceduce bancarie), αἵτινες ἐδίδοσαν καὶ δι' ὀρισμένα μέρη τῆς καταθέσεως (fedi di Partito di banco) καὶ δι' ὧν ὁ καταθέτης ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ τὴν κατάθεσίν του ἢ μέρος ταύτης εἰς ἕτερον. Ἡ Τράπεζα τοῦ Ἀμβούργου εἰσήγαγε τὰ λεγόμενα bancozettel, ἅτινα ἐχρησίμευον ὡς ἔγγραφος ἐντολῆ καταβολῆς ἐνὸς ποσοῦ. Ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Ὀλλανδία καὶ ἡ Ἀγγλία ἔχουσι τὴν τιμὴν ὡς δημιουργήσασαι τὴν ἐπιταγὴν ὑπὸ τὴν νεωτέραν αὐτῆς μορφήν. Ἀμφισβητεῖται ποῖα τῶν δύο χωρῶν ἐβάδισεν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἐτέρας ἀλλ' ὅπερ εἶναι πιθανώτερον, ἡ ἐπιταγὴ ἐφύη αὐτομάτως εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, δημιουργηθεῖσα ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν συναλλαγῶν. Ἐν Ὀλλανδίᾳ ὁ πελάτης ἐδίδεν ἔγγραφον ἐντολὴν (Kassierbriefe, lettre de caisse) εἰς τὸν Τραπεζίτην του (Kassier), ὅστις ἀπετέλει ἰδιαιτερον εἶδος ἐπαγγέλματος, καὶ οὗ ἡ ἐργασία συνίστατο εἰς τὴν φύλαξιν τῶν χρημάτων τῶν πελατῶν του ὡς καὶ τὴν διενέργειαν πάσης αὐτῶν χρηματικῆς δοσοληψίας καὶ δι' ἧς ἐντολῆς ὁ τραπεζίτης διατάσσετο νὰ μετρήσῃ εἰς ἕτερον χρηματικὸν τι ποσόν. Ἐκεῖ τὸ 1776 ἐψηφίσθη πλήρης κανονισμὸς περὶ ἐπιταγῆς. Ἐν Ἀγγλίᾳ, κατὰ τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα, οἱ ἔμποροι κατέθετον τὰ χρήματά των παρὰ ταῖς χρυσοκόοις, αἵτινες ἐξήσκουν καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νομισματολάκτου, καὶ ἐδίδον ἐντολὴν εἰς αὐτοὺς, ὅπως μετρώσιν εἰς διαφόρους διάφορα ποσὰ ἐκ τῶν καταθέσεών των. Τὰ ἔγγραφα, δι' ὧν ἐδίδοσαν αἱ ἐντολαί, ἐκαλοῦντο cash notes ἢ goldsmith's notes καὶ κατόπιν, ὅτε αἱ χρυσοκόοι ἀνεπτύχθησαν εἰς τραπεζίτας, ἐκλήθησαν Banker's notes. Ἡ Ἀγγλία ἐγένετο ἡ κλασικὴ χώρα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιταγῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖ κρατούντων ἐβασίσθησαν ἡ πρακτικὴ καὶ ἡ νομοθεσία πάσης χώρας. Ἡ ἐπιταγὴ εἶχε πρὸ πολλοῦ γενικευθῆ ἐν τῇπρακτικῇ πολὺ πρὶν ἢ αἱ νομοθεσίαι ἀποφασίσωσι νὰ διακανονίσωσι τὰ κατ' αὐτήν. Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ περὶ ἐπιταγῆς συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν Bill of Exchange akt τοῦ 1882, ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει ὁ νό-

μος τοῦ 1865 περὶ ἐπιταγῆς καὶ συμπληρωματικοὶ τοῦ 1904 καὶ 1911 ἐν Γερμανίᾳ μόλις τὸ 1908 ἐψηφίσθη νόμος περὶ ἐπιταγῆς. Ἐν Ἑλλάδι ἐψηφίσθη ἐπίσης εἰδικὸς νόμος ὑπ' ἀρ. 1338, τοῦ ἔτους 1918, ἀκολουθήσας τὸν γερμανικόν.

Ἡ ἐπιταγὴ εἶναι ἔγγραφος ἄνευ ὄρων ἐντολὴ πληρωμῆς, διδομένη ἐν ὄψει εἰς τραπεζίτην (ὡς δέχονται αἱ πλεῖστοι νομοθεσίαι), ἐκ ποσοῦ, ὅπερ ἔχει διαθέσιμον παρ' αὐτῷ ὁ ἐκδότης. Ἡ ἐπιταγὴ καθίσταται ὁ φορὸς τῆς ἐν αὐτῇ ἀναγεγραμμένης ποσότητος, ἣτις παρακολουθεῖ τὸ ἔγγραφον καὶ ἀνήκει εἰς τὸν κάτοχον αὐτοῦ.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν συναλλαγματικὴν, ἣτις εἶναι μόνον πιστωτικὴν, ἡ ἐπιταγὴ χρησιμοποιεῖται ὡς ὄργανον πληρωμῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης προσεγγίζει πρὸς τὸ τραπεζογραμματίον, διότι ἀμφότερα ἔχουσι τὸν προορισμὸν ν' ἀντικαθιστῶσι τὰς εἰς μέταλλον πληρωμὰς, νὰ λαμβάνωνται καὶ δίδωνται ἀντὶ μετρητῶν, ἀλλ' ἐκτὸς πολλῶν τυπικῶν διαφορῶν, οἰκονομικῶς διαφέρουσι, διότι τὸ τραπεζογραμματίον ἔχει τὸν προορισμὸν νὰ κυκλοφορῇ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἢ μᾶλλον διαρκῶς, ἐν ᾧ ἡ ἐπιταγὴ ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ ἐντὸς βραχέως χρονικοῦ διαστήματος πρὸς πληρωμὴν.

Ἡ ἐπιταγὴ παρουσιάζει πολλὰ πλεονεκτήματα καὶ ἔναντι τοῦ τραπεζογραμματίου, διότι τὸ τελευταῖον προσεγγίζει περισσότερο πρὸς τὸ χρῆμα καὶ παρέχει μέρος τῶν ἐνοχλήσεων, ἅς δημιουργεῖ τὸ χρῆμα, ἥτοι ἔχει ἀνάγκην φυλάξεως καὶ σχετικῶν ἐγκαταστάσεων πρὸς προφύλαξιν κατὰ πυρκαϊᾶς καὶ κλοπῆς, ἐν ᾧ ἐν διβλιάριον ἐπιταγῶν ἀπαλλάσσει πάντων τούτων καὶ ἐπιπροσθέτως δίδει καὶ τόκον τὸ δι' αὐτῶν ἀντιπροσωπευόμενον ποσόν.

Τὴν τριαύτην ιδιότητα τῆς ἐπιταγῆς, ὡς ὄργανου πληρωμῶν, προσεπάθησαν νὰ περιφρουρήσωσιν αἱ νομοθεσίαι, αἱ μὲν πληρέστερον, αἱ δὲ χαλαρώτερον, δι' εἰδικῶν περὶ αὐτῆς διατάξεων. Αἱ χαρακτηριστικὸν εἶναι τὴν ἐπιταγὴν γενικαὶ ἰδιότητες, οὐχὶ παραδεδεγμένα ἀπαντα παρ' ἀπάσαις ταῖς νομοθεσίαις, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι. Ἡ ἐπιταγὴ ἐκδίδεται πάντοτε ἐν ὄψει, ἥτοι πληρωτέα κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, δὲν ὀφείλει νὰ περιέχῃ οἰονδήποτε ὄρον, ἀρρεσιν ἢ προθεσίαν, περιοριστικὸν τῆς πληρωμῆς, ὁ ἐκδότης ὀφείλει νὰ σύρῃ ἐκ τοῦ διαθέσιμου αὐτοῦ ἀντικρύσματος παρὰ τῇ πληρωτῇ, ὁ πληρωτὴς πρέπει νὰ εἶναι τραπεζίτης, ἀπαγορεύεται ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἐπιταγῆς, τάσσεται προθεσμία παρουσιάσεως αὐτῆς καὶ μόνον μετὰ παρέλευσιν ταύτης ἐπιτρέπεται ἀνάκλησις αὐτῆς, τῆς εὐθύνης ἀπαλλάσσεται καὶ αὐτὸς ὁ ἐκδότης ἐὰν ἡ ἐπιταγὴ μὴ παρου-

σιασθῇ ἐγκαίρως καὶ διαμαρτυρηθῇ ὑπόκειται εἰς ἐλαφροτάτην χαρτοσήμανσιν.

Clearinghouse. Ὁ σκοπὸς τελείου τραπεζητικοῦ συστήματος ἐγκείται εἰς τὸν ἐπ' ἐλάχιστον περιορισμὸν τῶν εἰς χρῆμα καταβολῶν καὶ ἡ ἐπιταγὴ δὲν ἐπαρκεῖ ὅπως συμπληρώσῃ τὸ σύστημα, διότι ὁ τραπεζίτης ὀφείλει νὰ ἐξοφλήσῃ διὰ μετρητῶν τὴν ἐμφανιζομένην ἐπιταγὴν καὶ τοῦθένεκεν ἐδμηουργήθη ὁ αἶκος συμψηφισμῶν ἢ ἐκκαθαρίσεως (Clearing house).

Τὸ σύστημα τῶν μεταφορῶν εἶναι δυνατὸν ἐφ' ὅσον ὁ ἐκδότης καὶ ὁ κομιστὴς ἔχουσι λογαριασμὸν παρὰ μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ τραπεζῇ Ἄφ' οὗτου ἕμως ἐγένοντο τράπεζαι πολλαὶ αἰτινες διανεμόνται τὴν πελατείαν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐξαπλοῦται τὸ σύστημα τῶν τρεχομένων λογαριασμῶν, εἰ πελάται μιᾶς τραπεζῆς παραδίδουσιν εἰς τὴν τράπεζάν των πρὸς εἰσπραξιν τὰς ἐπιταγὰς, ἅς ἔχουσι συρομένας ἐπὶ ἐτέρων τραπεζῶν Ἡ ἐγγυτέρα λύσις εἶναι ἀπλὴ ἐὰν ἐκάστη τράπεζα συμψηφίξῃ μετὰ πάσης ἐτέρας τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις τῆς καὶ τὸ παραμένον ὑπόλοιπον καταβάλληται εἰς μετρητὰ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν παρεμβάλλονται εἰς μετρητὰ πληρωμαί, ἅς ζητοῦμεν ν' ἀποφύγωμεν. καὶ πρὸς τοῦτο ἐγένετο ἰδιαιτέρα ὀργάνωσις, δι' ἣς ἐπιτυγχάνεται τελικὴ καὶ γενικὴ συμψηφιστικὴ ἐξίωσις ὄλων τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ὑποχρεώσεων μεταξὺ τῶν τραπεζῶν, αἰτινες ἀνήκουσιν εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦ Clearing. Ἐὰν δ' ἐπὶ στιγμὴν δεχθῶμεν ὅτι ἅπαντες οἱ ἐμπορευόμενοι καὶ ἐπαγγελματῆαι μιᾶς χώρας ἔχουσι λογαριασμὸν παρὰ μιᾶ τραπεζῇ καὶ ἅπαντα αἱ τράπεζαι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μετέχουσιν εἰς τὸ clearing, θέλει δημιουργηθῇ πλήρης συγκέντρωσις καὶ θὰ παύσῃ νὰ κυκλοφορῇ νόμισμα εἴτε μεταλλικόν εἴτε ὡς τραπεζογραμματίον.

Ἡ ἐξελίξις τοῦ θεσμοῦ ἔχει μακρὰν ἱστορίαν ἀλλ' ὁ πρῶτος τέλειος συμψηφιστικὸς ὀργανισμὸς ἐγένετο ἐν Λονδίῳ τὸ 1715, ὑπὸ τὸ ὄνομα, Banker's Clearing house, ὅστις δύναται ν' ἀξιώσῃ πρωτοτυπίαν, ἔλαθε τεραστιαν ἀνάπτυξιν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα δι' ἅπαντα τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις συσταθέντα παρόμοια ἰδρύματα, ἅτινα κατ' ὄρθως εἶναι νὰ μιμηθῶσι τὴν τελείαν αὐτοῦ διαρρυθμίσιν ἀλλ' οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν νὰ ἐπιδείξωσιν ἐφάμιλλα ἀποτελέσματα Ἴνα δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῶν κολοσιαίων ποσῶν, ἅτινα συμψηφίζονται ἐτησίως εἰς τὰ μεγάλα συμψηφιστικὰ γραφεῖα τοῦ κόσμου, ἀναφέρομεν ὀλίγους ἀριθμούς. Εἰς τὸ Clearing house τοῦ Λονδίνου, οἱ συμψηφισμοὶ ἀνήρχοντο πρὸ τοῦ πολέμου εἰς 14-16 δισεκ. λίρας ἐτησίως ἦτοι περίπου 400 δισεκ. φρ. Τὸ 1920 ἀνῆλθεν εἰς 34.9 καὶ εἰς τὸ Country Clearing 4 δισεκ. ἦτοι

έν δλω περίπου 30 δυσεκ. ἢ 925 δυσεκ. φρ. τὰ αὐτὰ περίπου τὸ 1921. Εἰς τὸ συμφηφιστικὸν γραφεῖον τῆς Νέας Ὑόρκης αἱ συναλλαγὰὶ πρὸ τοῦ πολέμου ἐκυμαίνοντο περὶ τὰ 100 δυσεκ. δολλάρια, τὸ 1920 ἀνῆλθον εἰς 243 δυσεκ. δολλ. τὸ 1921 εἰς 190: Οἱ Παρίσιοι καθυστεροῦσι. Τὸ συμφηφιστικὸν γραφεῖον τῶν τραπεζιτῶν ἐν Παρίσοις πρὸ τοῦ πολέμου μόνις παρουσίαζε κίνησιν περὶ τὰ 20 δυσεκ. φρ. Τὸ 1918 ἀνῆλθεν εἰς 28 δυσεκ. καὶ τὸ 1920 εἰς 167 δυσεκ.

Ἡ τηρουμένη διαδικασία ἐν Λονδίῳ ἔχει ὡς ἀκολούθως. Εἰς ἀντιπρόσωπος ἐκάστης τῶν εἰς τὸ Clearing μετεχουσῶν τραπεζῶν μεταβαίνει καθ' ὠρισμένην ὥραν τῆς πρωίας εἰς τὸν τόπον τῆς συνεδρίας, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὅσα χρηματόγραφα ἔχει νὰ παρουσιάσῃ πρὸς πληρωμὴν καὶ συνάμα σημείωμα, ἐν ᾧ ἀναγράφονται αἱ ἀπαιτήσεις, ἃς ἔχει ἡ Τράπεζα, ἣν ἀντιπροσωπεύει, διακεκριμένως καθ' ἐκάστης τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν. Ἐκεῖ παραδίδει εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν λοιπῶν Τραπεζῶν τὰ χρηματόγραφα του καὶ τὸ σημείωμα, ὅπως ἐξελεγχθῆ τὸ σύμφωνον αὐτῶν πρὸς τὸ σημείωμα. Ἐξ ἐτέρου λαμβάνει παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν λοιπῶν τραπεζῶν τὰ ἀντιπροσωπεύοντα τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν χρηματόγραφα κατὰ τῆς Τραπεζῆς, ἣν ἀντιπροσωπεύει ὡς καὶ τὰ σχετικὰ σημειώματα. Ἄφ' οὗ γίνωσιν αἱ ἀθροίσεις ἀμφοτέρων τῶν σημειωμάτων καὶ ἡ σχετικὴ ἀφαίρεσις, ἐξάγεται τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ ἐκάστη τράπεζα ἔχει λαβεῖν ἢ δοῦναι. Ἀπάντων τῶν σημειωμάτων τούτων ἡ ἀκρίβεια ἐξελέγχεται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Ἄφ' οὗ ἐκτελεσθῶσι ταῦτα ἕκαστος ἀντιπρόσωπος λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς θάρος τῆς τραπεζῆς, ἣν ἀντιπροσωπεύει, χρηματόγραφα, ἅτινα οἱ ἕτεροι ἀντιπρόσωποι τῷ ἐμπιστεύονται καὶ φέρει αὐτὰ εἰς τὴν τράπεζάν του ἔνθα ἐξελέγχονται καὶ ἀποφασίζεται ποῖα εἰσὶ δεκτὰ καὶ ποῖων ἀποκρούεται ἡ πληρωμὴ. Μετὰ μεσημβρίαν μεταβαίνουν πάλιν οἱ ἀντιπρόσωποι εἰς τὸ Clearing, ἐπιστρέφουσι τὰ ὑπὸ τῆς τραπεζῆς τῶν ἀπορριφθέντων χρηματόγραφα καὶ παραλαμβάνουσι τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπορριπτόμενα. Τὰ ἀπορριπτόμενα ἐγγράφονται ἐκ νέου εἰς πίστιν τῶν τραπεζῶν, ἐφ' ὧν σύρονται καὶ ἐξάγονται πλέον τὰ ἀκριβῆ ὑπόλοιπα.

Τούτου γενομένου καὶ τεθέντος οὗ, ἐὰν οἱ λογαριασμοὶ εἰσὶν ἀκριβεῖς, τὸ ἄθροισμα τῶν ὀφειλομένων ποσῶν παρὰ τῶν τραπεζῶν, ἃς τὰ τελικὰ ἐξαγόμενα παρουσιάζουσιν ὀφειλέτιδας, ὀφείλει νὰ ᾖναι ἴσον πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ποσῶν, ἅτινα ἔχουσι νὰ λαμβάνωσιν αἱ ἕτεραι τράπεζαι δὲν μένει ἕτερον ἢ αἱ ὀφείλουσι τράπεζαι νὰ καταθέσωσιν εἰς τὸ clearing τὰ ποσὰ ἅτινα ὀφείλουσι καὶ τὸ clearing διανέμει ταῦτα εἰς τὰς τράπεζας, αἵτινες ἔχουσι νὰ τὰ λαμβάνωσιν. Ἄλλὰ καὶ τὰς τοιαύ-

τας τελικὰς εἰς μετρητὰ καταβολὰς κατώρθωσαν ν' ἀποφύγωσιν. Ἐκάστη τῶν τραπεζῶν τοῦ Clearing ἔχει λογαριασμὸν παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας καὶ δίδει διὰ λευκοῦ ἐντύπου ἐντολήν εἰς ταύτην, ὅπως πιστώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ Clearing, ὅπερ ἔχει ἐπίσης λογαριασμὸν παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας μὲ τὸ ποσόν, ὅπερ ἔχει νὰ μετρήσῃ. Αἱ τράπεζαι τοῦναντίον, αἵτινες ἔχουσι νὰ λαμβάνωσιν ἐντέλλονται διὰ πρασίνου ἐντύπου, ἐπικεκυρωμένου ὑπὸ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας, ὅπως τὰς πιστώσῃ μὲ χρέωσιν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Clearing. Οὕτως ὁ λογαριασμὸς τοῦ Clearing παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀγγλίας καταλήγει ἡμερησίως εἰς τὸ μηδέν, ἀφ' οὗ διέλθωσιν δι' αὐτοῦ ἑκατ. λιρῶν.

Εἰς τὸ Clearing τοῦ Λονδίνου μετέχουσι μόνον αἱ τράπεζαι τοῦ City. Αἱ ἐκτὸς τοῦ City ἔχουσι τὴν ἔδραν τῶν τραπεζῶν καὶ αἱ ἐπαρχιακαί, ἦσαν ὑποχρεωμέναι ν' ἀκολουθῶσι τὰς παλαιὰς μεθόδους.

Ὁ John Lubbock, γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Clearing house ὑπέδειξε τὸν τρόπον τῆς θεραπείας. Ἄπασαι αἱ τράπεζαι ἐνεργοῦσι δι' ἀντιπροσωπείας μίᾳς τῶν μετεχουσῶν εἰς τὸ Clearing τραπεζῶν. Πρὸς ἐκκαθάρισιν δὲ τῶν λογαριασμῶν τούτων λαμβάνει χώραν ἰδιαιτέρα συνεδρίασις, καλουμένη Country Clearing.

Δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι εὐρισκόμεθα εἶτι εἰς γηπιώδη κατάστασιν ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιταγῆς, τοῦ θαυμασίου τούτου μοχλοῦ τῆς κινήσεως τῶν καταθέσεων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποτελουσῶν τὴν κορωνίδα τοῦ συστήματος συμφηφιστικῶν πράξεων διὰ τοῦ οἴκου ἐκκαθαρίσεως. Ὁ Ἕλληνας νομοθέτης ἐπραξε τὸ καθ' ἑαυτὸν καὶ μᾶς ἔδωκε τὸν περὶ ἐπιταγῆς νόμον καὶ συνάμα ἐφορολόγησεν ἐλαφρότατα τὴν ἐπιταγὴν διὰ δεκαλέπτου Νῦν καταστρέφων τὸν λόγον δὲν δύναμα, νὰ παραλείψω νὰ εἶπω ὅτι εἰς τὰς ἑλληνικὰς Τραπεζὰς ἐναπόκειται τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τῆς ἐπιταγῆς καὶ πρὸς τοῦτο θὰ ἦτο εὐκαίον, ὅπως ἅπασαι αὐταί, διὰ κοινῆς συνενοήσεως, πρωτοστατούσης τῆς Ἐθνικῆς θεωρήσωσιν ὡς κύριον αὐτῶν μέλημα τὴν διάδοσιν τῆς ἐπιταγῆς παρὰ τῷ ἐργαζομένῳ κοινῷ, εἰς ὃ ὀφείλουσι δι' εὐρείας προπαγάνδας, διενεργουμένης διὰ παντὸς πρὸς τοῦτο μέσου, νὰ καταστήσωσι καταληπτὰ τὰ ἐκ ταύτης ποικίλα δι' αὐτὸ καὶ τὴν ἐν γένει οἰκονομικὴν ζωὴν πηγάζοντα ὠφελήματα. Ἡ τοιαύτη προπαγάνδα ὀφείλει νὰ γίνῃ ἐπὶ εὐρυτάτης ἀκτίνας, οὐ μόνον εἰς τὰς πόλεις ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μικρότερα χωρία, πρὸ παντὸς νὰ ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην καὶ πείσῃ τοὺς φυλλάσσοντας τὸ χρήμα ὅτι ἡ τοιαύτη ἀποθησαύρισις τυγχάνει αὐτοῖς ἐπιζημία. Τὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διαδόσεως τῆς ἐπιταγῆς τραπεζικὸν συνα-

σπασμὸν ἐννοῶ, οὐχὶ ἐλαυνόμενον ὑπὸ πνεύματος συναγωνισμοῦ ἀλλ' ἐμφορούμενον ὑπὸ τῆς ἰδέας γενικωτέρου συμφέροντος, πραγματοποιηθῆσομένου διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς χρήσεως τοῦ νομίσματος καὶ τοῦ τραπεζογραμματίου, παρεμβαλλομένης τῆς ἐπιταγῆς πρὸς κίνησιν τῶν καταθέσεων, καὶ οὕτω θέλει γίνῃ μέγα πρὸς περισυλλογὴν πανταχόθεν τοῦ διασκορπισμένου χρήματος, ὅπως χρησιμοποιθῇ καταλλήλως εἰς παραγωγικὴν ἐργασίαν, ἵνα .

finis coronat opus.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΔΙΕΠΟΝΤΕΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

ΥΠΟ Σ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ

Ὅπως πᾶν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ σῶμα, οὕτω καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων ὑπόκειται εἰς νόμους φυσικοὺς, οἵτινες διέπουν αὐτάς,

Τῶν νόμων τούτων, τῶν διεπόντων τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις δὲν ἔχομεν ἀκόμη σαφῆ γνῶσιν, διότι ἀπὸ βραχυτάτου μόλις χρόνου ἐπεδόθη ἡ ἐπιστήμη εἰς τὴν μελέτην τῶν σχετικῶν φαινομένων. — Ἐν τούτοις ἔχομεν ἀποδείξεις ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι ὑφίστανται, ὅπως ὑφίστανται καὶ ἔλοι οἱ ἄλλοι νόμοι, οἱ διέποντες πᾶν ὅτι ὑπάρχει.

Οἱ νόμοι οὗτοι ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κοινωνικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν.

Κατὰ τὸν Αὐγουστον Κόντ ἔλοι αἱ ἐπιστήμαι δύνανται νὰ διαιρεθῶσι εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας:

- α. Μαθηματικά
- β. Ἀστρονομία
- γ. Φυσικὴ
- δ. Χημεία
- ε. Βιολογία
- ς. Κοινωνιολογία

Ἡ Κοινωνιολογία εἶνε ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη μὲ τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς αὐτὴν ὑπάγονται ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ νομικὴ, ἡ οἰκονομολογία, ἡ πολιτικὴ κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἡ μελέτη ἐκάστης τῶν ἀνωτέρω ἐπιστημῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώσεως πασῶν τῶν πρηγουμένων, τοὐναντίον δὲ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἐπομένας.

Ἐπεταί ὅθεν ὅτι τὰ Μαθηματικά εἶνε ἡ ἀπλουστέρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὅτι ἡ Κοινωνιολογία εἶνε ἡ δυσχερεστέρα πασῶν, ἀφοῦ αὕτη ἀφ

ένος απαιτεῖ τὴν τελείαν γνῶσιν ὄλων τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐπισταμένην μελέτην τῶν ἰδίων αὐτῆς συνθηκῶν καὶ νόμων.

Κατὰ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ἐκείνους μόνον τοὺς νόμους οἵτινες ἐξήχθησαν ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πειραματικῆς μελέτης τῶν φυσικῶν φαινομένων. Οὗτος εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποσον, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ τις ἐκ τῶν ἀπλουστέρων πρὸς τὰς δυσχερεστέρας κατηγορίας τῶν ἐπιστημῶν, ἡ μελέτη ἐκάστης ἐπιστήμης καθίσταται περιπλοκοτέρα, διότι καὶ ὁ πειραματισμὸς ἀποβαίνει δυσχερέστερος.

Εἰς τὴν Κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην ὁ πειραματισμὸς καθίσταται οὕτως εἰπεῖν σχεδὸν ἀδύνατος, ἐκτὸς σπάνιων τινῶν περιπτώσεων, καὶ ἐπομένως μόνον διὰ τῆς παρατηρήσεως εἶνε δυνατόν νὰ ἐξαχθῶσι καὶ διατυπωθῶσι οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠσχολήθησαν μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως.

Τὴν ἔλλειψιν τοῦ πειραματισμοῦ, τοῦ στοιχειώδους τούτου ὄργανου τῆς ἐπιστήμης, ἀντεκατέστησαν διὰ τοῦ ἀφθάστου αὐτῶν δαιμονίου, ὅπερ ἐξύψωσεν τὸν πολιτισμὸν ἐκείνον εἰς σημεῖον ὅπερ οὐδεὶς λαὸς μέχρι τότε εἶχε φθάσῃ, καὶ οὐδεὶς ἔκτοτε προσήγγισεν.

Διὰ μόνης τῆς φαντασίας αὐτῶν, οἱ πρόγονοί μας ἐκείνοι διείδον ἢ ἐμάντευσαν τοὺς πλείστους τῶν φυσικῶν νόμων, τοὺς ὁποίους δεκάδας αἰῶνων ἀργότερον καὶ κατόπιν μακρῶν καὶ ἐπιπόνων σπουδῶν, παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων, ἀπέδειξεν ὀριστικῶς ἡ θετικὴ ἐπιστήμη.

Ὁ Ἡράκλειτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διεκήρυτεν τὴν ὑπαρξίν ἑνὸς νόμου ἀπολύτου διέποντος τὴν ὕλην, ἣτις θαίνει συνεχῶς μετομορφουμένη «Πάντα ρεῖ».

Ὁ Δημόκριτος διετύπωσεν τὸ ἀξίωμα «οὐδὲν ἀπόλλυται καὶ οὐδὲν δημιουργεῖται» ἦτοι τὸ ἀφθαρτὸν τῆς ὕλης, καὶ διείδεν τὸν νόμον τῆς ἔλξεως τῶν σωμάτων, δι' οὗ κανονίζεται ἡ παγκόσμιος κίνησις.

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐξήνεγκεν ἀπὸ τότε τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἐπιλογῆς τῶν ὄντων.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ ἀπέραντος αὐτῆ διάνοια, ὁμοίαν τῆς ὁποίας οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν εἶδεν ἄλλοτε ἢ ἀνθρωπότης, διείδε πλείστους φυσικοὺς νόμους σήμερον πειραματικῶς ἀποδειχθέντας.

Ἐπὶ πλέον ὁ μέγας σοφὸς ἔκτοτε ἐξήνεγκεν τὸ δόγμα ὅτι διὰ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν νόμων εἶνε ἀπαραίτητον ἡ ἐπιστήμη νὰ βασίζεται ἐπὶ τοῦ πειραματισμοῦ. Καὶ οὕτως ἔθετεν ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ 22 αἰῶνων τὰς βάσεις τῆς θετικῆς ἐπιστήμης, ἣτις μόλις κατὰ τὸν τελευταῖον

αἰῶνα ἀιφνηδῶς ἀνέζησεν, προσλαβοῦσα ἀμέσως τόσον καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν.

Ἐξ ὄλων τῶν κλάδων τῶν ἐπιστημῶν αἵτινες ἐσχάτως τόσον τεραστίως ἀνεπτύχθησαν, πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ἡ Κοινωνιολογία ἣτις ἀσχολεῖται περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, δὲν ἐπετέλεσεν προόδους ἀναλόγους πρὸς τοὺς ἐτέρους κλάδους καὶ δύναται τις νὰ προβλέψῃ ὅτι ἀσφαλῶς θὰ παρέλθῃ ἀκόμη χρόνος πολλὸς ἵνα, διὰ τῆς παρατηρήσεως, κατορθῇ νὰ ἐξαχθῶσι καὶ διατυπωθῶσι οἱ νόμοι οἱ διέποντες τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις. Ἡ ὑπαρξὶς ἡμῶν τοιούτων νόμων, εἰς οὓς ὑπακούωσι οἱ ἀνθρώπινοι πράξεις, οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, καὶ ἦτο γνωστὴ ἀπὸ ἀρχαιότατων χρόνων.

Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκε πρὸ 25 αἰῶνων ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ ἀνθρώπινοι πράξεις ὑπακούωσιν εἰς τοὺς νόμους τῶν ἀριθμῶν ὅπως ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ στατιστικὴ, ἀποδεικνύει ὅτι πολλὰ φαινόμενα, ἅτινα ἐκ πρώτης ὄψεως ἐμφανίζονται ὡς τυχαῖα, ὑπακούωσι εἰς νόμους. Ἐπὶ παραδείγματι, οἱ κατ' ἔτος συναπτόμενοι γάμοι ἀκολουθοῦσι ὀρισμένην ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλογίαν, μὴ παραλλάσσουσαν αἰσθητικῶς. Ἐὰν δὲ παραλλάσσει ἡ ἀναλογία αὕτη, ἡ παραλλαγή ἀκολουθεῖ πάντοτε, κανονικῶν ἀνιούσων ἢ κατιούσων καμπύλην. Ἡ καμπύλη αὕτη ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸν νόμον ὃν ἀκολουθεῖ τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον.

Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖ τις καὶ δι' ἑτέρας ἀνθρωπίνους πράξεις ἐξαρτωμένας ἐκ τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως π.χ. τὰ διαζύγια, αἱ αὐτοκτονίαι, τὰ ἐγκλήματα κ.τ.λ. Ἡ ἀναλογία ὄλων αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ εἶνε σταθερὰ ἢ ἀκολουθεῖ ὀρισμένην καμπύλην. Ὑπάρχουσι ἄρα νόμοι οἱ ὁποῖοι διέπουσι τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, καὶ ἐκείνας ἀκόμη αἵτινες φαίνονται ὅτι εἶνε ἀποτελεσματικῶς ἐλευθέρως κρίσεως ἢ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλος νόμος κοινωνικῶς παρατηρηθεὶς εἶνε ὁ τῆς βαθμιαίας ἐξαντλήσεως τῶν πλουσίων καὶ ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν νόμος ὅστις φαίνεται ὡς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν βιολογικὸν νόμον καθ' ὃν μὴ οἰκογένεια ἣτις ἔχει ὅλα τὰ ὕλικά μέσα διατηρεῖται καλλίτερον. Ἄρα ὑπερέρχεται ἕτερον στοιχεῖον, ἠθικῆς φύσεως, τὸ ὅποσον φέρει τὸν ἐκφυλισμὸν καὶ τὴν ἐξασθένησιν τῆς οἰκογενείας.

Ἄλλ' ὁ νόμος ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς Κοινωνιολογίας, εἶνε ὁ νόμος τῆς ἐξελίξεως. Ὁ αὐτὸς νόμος ὁ ὁποῖος διέπει πᾶν οὐράνιον σύστημα, ὁ αὐτὸς βιολογικὸς νόμος τὸν ὅποσον ἀκολουθεῖ πᾶν ὃν ὁ αὐτὸς διέπει καὶ πᾶσαν κοινωνίαν, πάντα πολιτισμὸν, πᾶν ἔθνος ἢ

φυλῆν. Εἶνε ὁ νόμος τῆς γενέσεως, τῆς ἐξελιξεως, τῆς ἀκμῆς, τῆς παρακμῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ὁ νόμος οὗτος εἶνε ἀναμφισβήτητος, καὶ τὸν ἠκολούθησαν πάντες οἱ γνωστοὶ πολιτισμοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ἡ ὑπαρξίς, ἡ ἀναμφισβήτητος, νόμων διεπόντων τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, καὶ ἡ βεβαιότης ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ μεταβάλῃ τοὺς νόμους τούτους, συνεπάγεται ἄραγε ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαλείψωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἔλεος τῆς φύσεως, περιπίπτοντες εἰς μοιρολατρείαν; βεβαίως ὄχι. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ν' ἀντιταχθῆ εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως οὐδὲ νὰ μεταβάλῃ αὐτοὺς, δύναται ὅμως ὅταν τοὺς γνωρίζει ν' ἀποφύγῃ τὰς ἐπιδρασεις συνεπειᾶς αὐτῶν. Ἄς λάβωμεν παραδείγματα ἐκ τῶν ἐτέρων φυσικῶν νόμων, π.χ. ἐκ τοῦ κλάδου τῆς φυσικῆς. Ὁ ἄνθρωπος βεβαίως δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν νόμον τῆς βαρῦτητος καὶ ἐπομένως δὲν δύναται ν' ἀντιστῆ κατὰ τοῦ ρεύματος ἐνὸς ποταμοῦ, δύναται ὅμως νὰ ὑπερβῇ τὸν ποταμὸν κατασκευάζων γέφυραν, ἢ καὶ ἀκόμη καλλίτερον δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ τὸ ρεῦμα πρὸς παραγωγὴν κινητηρίου δυνάμεως. Ἐπίσης δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ χρησιμοποίησῃ ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν νόμον τῆς βαρῦτητος διὰ νὰ ἀνέλθῃ δι' ἀεροστάτου εἰς τὸν ἀέρα. Ὁμοίως δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ μεταβάλλῃ τοὺς νόμους περὶ ἠλεκτρισμοῦ οὔτε ν' ἀντιταχθῆ κατ' αὐτῶν, δύναται ὅμως γνωρίζων ἐπακριβῶς τοὺς νόμους τούτους ν' ἀποφύγῃ π.χ. τὸν κεραυνὸν κατασκευάζων ἀλεξικέραυρον, ἢ ἀκόμη καλλίτερον διὰ καταλλήλων συσκευῶν νὰ χρησιμοποίησῃ τὸν ἠλεκτρισμὸν πρὸς ἐπαύξησιν τῆς εὐημερίας του.

Δικαιοῦται ὅθεν τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι τοιοῦτον τι ἀνάλογον θὰ ἠδύνατο νὰ γείνη καὶ διὰ τοὺς κοινωνικοὺς νόμους ἐὰν ἦσαν οὗτοι ἐπακριβῶς γνωστοί.

Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων κοινωνικῶν φαινομένων εἶνε ὁ πόλεμος.

Οἱ πόλεμοι ἀκολουθοῦσι ὄρισμένους τινὰς νόμους ἢ ἐκρήγνυνται, ἐξελισσονται καὶ τερματίζονται οἰκεὶ καὶ ὡς ἔτυχε;

Ἐκ τῶν προτέρων δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ὅτι τοιαύτης σημασίας φαινόμενον τοῦ βίου τῶν κοινωνικῶν δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ ὑπακούῃ εἰς ὄρισμένους τινὰς φυσικοὺς νόμους. Ἐπισταμένη δὲ μελέτη τῶν παρελθόντων πολέμων ἢ ἐπιδρομῶν ἐπιτρέπει τὸν καθορισμὸν ὄρισμένων τινῶν γενικῶν κατευθύνσεων ἃς ἀκολουθοῦσι τὰ φαινόμενα ταῦτα χωρὶς ἐκ τούτου νὰ εἶνε δυνατὸν βεβαίως ἀκόμη ν' ἐξεχθῶσι σαφεῖς νόμοι ἔχοντες ἐπιστημονικὴν διατύπωσιν.

Ἐν πρώτοις πρέπει τις νὰ διακρίνῃ τὰ αἷτια τῶν πολέμων ἀπὸ τὰς

ἄφορμὰς τῆς ἐκρήξεως αὐτῶν. Οἱ πόλεμοι ποτὲ δὲν ἔχουσι πραγματικὴν αἰτίαν, τὸ ἐγγὺς αἷτιον περὶ τοῦ ὁποίου συνήθως οἱ διπλωμάται ἀσχολοῦνται μετὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς ἐντεταμένης λεπτολογίας.

Οἱ πόλεμοι ὀφείλονται εἰς θαύτα αἷτια πολλῶν καὶ ποικίλων μορφῶν, ὅπως ὁ ὑπερπληθυσμὸς αἰ ἐθνικαὶ ἀντιπάθειαι, τὰ πατρογονικὰ μίσση, οἱ ἐμπορικοὶ ἀνταγωνισμοὶ, ἡ ἀπληστία τῶν μεγάλων βιομηχανῶν καὶ κεφαλαιούχων, αἱ προσωπικαὶ βλέψεις τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν στρατιωτικῶν κορυφῶν καὶ τέλος αἱ ραδιουργίαι τῶν διπλωματῶν. Ὅταν τὰ ἐχθρικά ταῦτα ρεύματα συσσωρευθῶσι ἐπὶ χρόνον πολὺν εἰς δύο ἀντιπάλους δμάδας ἀνθρώπων, σχηματίζεται κατάστασις ἀνάλογος πρὸς δύο νέφη φορτωμένα ἕκαστον μὲ ἠλεκτρισμὸν ἀντίθετον. Δὲν χρειάζεται ἡ μικρὸν γεγονὸς ἀσημάντου ἀξίας, ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν τρομερὰν ἐκρήξιν.

Αἱ ἀφορμαὶ δὲ αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν ἐκρήξιν ταύτην τῶν πολέμων συνδέονται ἀναμφισβητήτως πρὸς ἕτερα φυσικὰ φαινόμενα ἐπηρεάζοντα τοὺς ἀνθρώπους.

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι τὰ περίξ ἡμῶν λαμβάνοντα χώραν φυσικὰ ἢ μετεωρολογικὰ φαινόμενα, ἔχουσι μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Ποῖος δὲν γνωρίζει τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ρυθμίζει τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις; Εἶνε γνωστὸν π.χ. ὅτι τὸ θέρος γίνονται τὰ περισσότερα ἐγκλήματα καὶ τὴν ἀνοιξὶν αἱ περισσότεραι αὐτοκτονίαι.

Πολλοὶ παρετήρησαν ὅτι κατὰ τὰς πολεμικὰς περιόδους ἐπικρατοῦν συνήθως καιρικαὶ ἀνωμαλίαι ἀσυνήθεις.

Καὶ κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σήμερον πολεμικὴν περίοδον παρατηρεῖται μεγάλη μεταβολὴ εἰς τὰς καιρικὰς συνθήκας.

Πράγματι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται πότε χειμῶν ἐκτάκτως γλυκὺς, πότε λειψυδρία πρωτοφανῆς, πότε πρῶτος χειμῶν, καὶ πότε ἀσυνήθους διαρκείας θέρος.

Πολλοὶ ἀποδίδουσι τὴν μετατροπὴν ταύτην τῶν μετεωρολογικῶν συνθηκῶν εἰς τοὺς πολέμους. Ἄλλ' ἐνῶ ἡ παρατήρησις τῆς συμπτώσεως εἶνε ὀρθή, ἡ ἀπόδοσις εἶνε ἐσφαλμένη, διότι πρέπει ἀντιθέτως οἱ πόλεμοι ν' ἀποδοθῶσι εἰς τὰς πρωτοφανεῖς μεταβολὰς τῶν κλιματολογικῶν ὄρων. Σημειωτέον ὅτι αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί, ὡς παρετήρηθη, ταυτίζονται καὶ μὲ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, ὅπως μαγνητικὰ ρεύματα, ἀξωμείωσις τῶν κηλίδων τοῦ ἡλίου κ.τ.λ. Τὰ φαινόμενα ταῦτα δὲν εἶνε ἀντιληπτὰ παρ' ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἔχουσι μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων.